

Heinrich Müller Johannes Hick

De Cive, Discursum politicum

Rostochii: Richelius, 1653

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730152332>

Druck Freier Zugang

RU phil 1653
Heinrich Müller
Johann Nikke

DEI T. O. MAXIMI
AUSPICIO
DE

C I V E,

Discursum politicum
Consensu Amplissimi Philosopho-
rum Ordinis in illustri Rostochiensium
Academia

P R Æ S I D E

M. HENRICO MÜLLERO,
ROSTOCHIENSE,

publicè ruebitur

R E S P O N D E N S

JOHANNES HIKKIE,

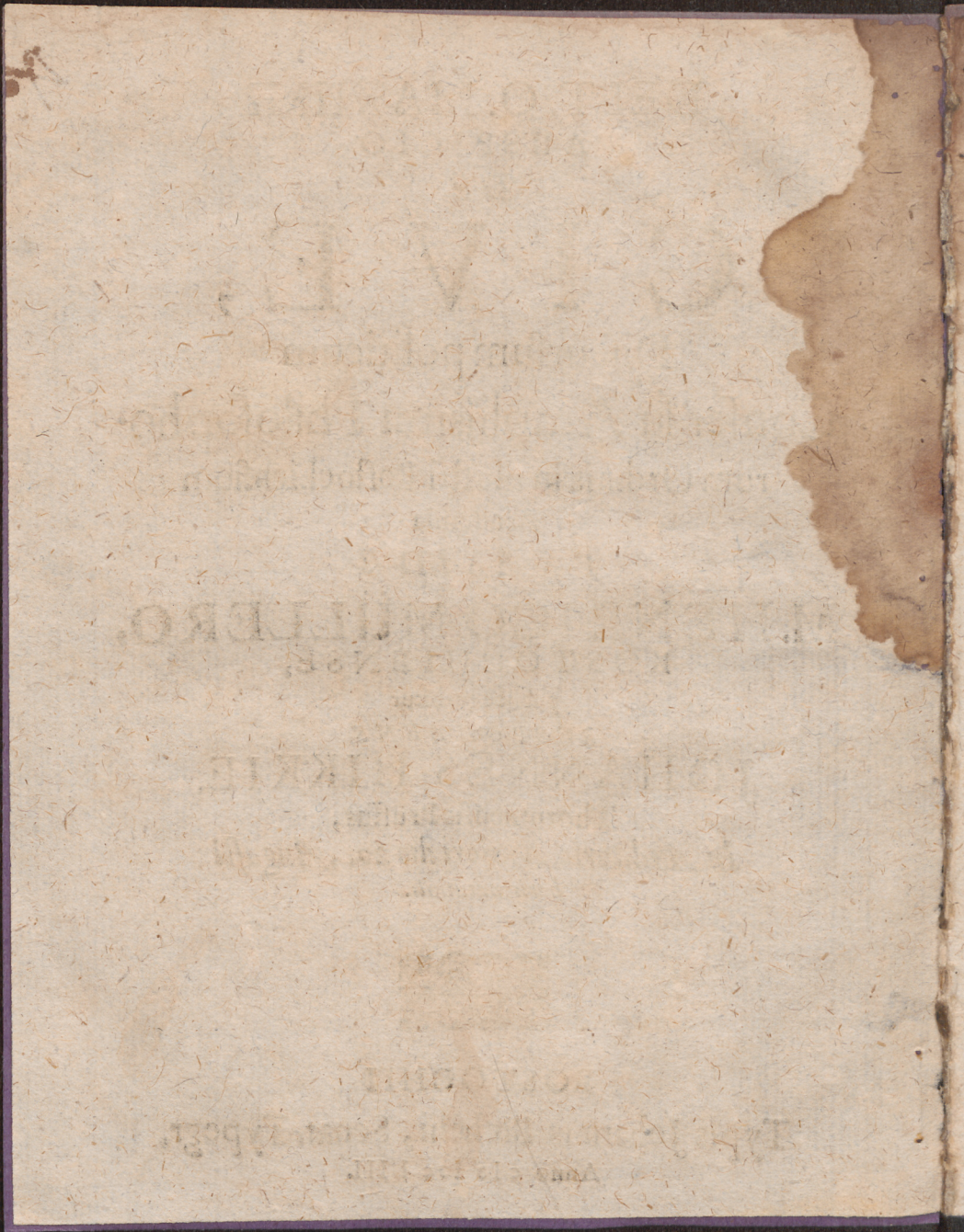
Thoruniensis Prussus,

*In Auditorio Majori die 20. Augusti
horis matutinis.*

ROSTOCHII

Typis Johannis Richelii, Senat. Typogr.
Anno c1o 1oc LIII.

QVOD DEUS BENE VORTAT!

Haud frustra Aristoteles l. i. Nicom. c. 7. hominem dicit esse φύσει πολιτικόν, & l. i. Pol. c. 2. ipsam civitatem à natura esse asserit. Natura enim hominibus ὁμοίην quādam, s. impulsam & appetitum indidit civilem, quo inclinant & feruntur ad vitam symbioticam, s. communem vitæ consuetudinem, cum extrà vitam socialem non possit obtineri ἀνταρκτικὰ illius boni, quod summum vocant. Sufficiens n. bonum esse dicimus, inquit Arist. l. c. Nicom. non quod ipsi soli vitam solitariam agentī, sed quod & parentibus, & liberis, & conjugī, & (universim loquēdo,) amicis ac civibus satis est. Quid muletis? Summum Bonum Politicum non nisi in vita Politica obtineri posse, satis patet ei, qui in virtutum exercitio ejus essentiam consistere non nescit. Quid a. erit virtutum exercitium in eremo? ubi deficit, modò objectum, circa quod; modò medium, per quod; modò finis, propter quem Virtus sese exerat. Natura ergò hominem, quò felicitatis Politicæ capax reddatur, ad vitam Politicam veluti manuducit; Hinc primo hominem inclinât ad ineundam societatem conjugalem, æternitatis amans, ad cujus circulum continuâ generis propagatione quasi devolvitur. Undè optimè Plato in convivio: ἡ θνητὴ φύσις ἕρπει κατὰ τὸ δυνατὸν αἰετὰ εἶναι καὶ ἀθάνατα. ὀνάτα δὲ ταύτη μόνον γενέσεται διὰ τῆς συγγενῆς φιλοζωίας πρὸς διαδοχὰς εἰς αἰδίων ἀγχοῦ διαμονῆς κύκλον. Eadem ipsa natura, quando obtinet societatis conjugalis finem, qui est procreatio sobolis, mox novam inducit συμβίωσιν & societatem, nim. inter Patrem & liberos: quæ, quia absq. servorum subsidio vix se tueri potest, novam iterum ex se progenerat, eam nempe, quæ est inter Dominum & servum, societatem: Quæ consociationes hominum domesticorum collectæ pariunt familiam. Naturalis postea indigentia earum

rerum, quibus carere vel planè non, vel agrè possumus. v. g. vicus, hospitiorum, vestitus, &c. consociavit homines, ut operas conjungendo suas ea faciliùs pararent, quorum vita mortalìs indiget, cum Deus uni homini omnia minimè dederit 1. 3. Pol. c. 4. Hinc societatem civilem colere inceperunt, non tamen solitariè ad sublevandam necessitatem naturalem, sed potissimum ad benè beatèq; vivendum. Nam propterea tanta civium, qui antea $\sigma\pi\epsilon\alpha\delta\epsilon\varsigma$ vivebant, multitudo in unum locum confluxit, ut, cum unus non posset sibi comparare ea, quæ sunt sufficientia ad benè beatèq; vivendum, communi studio id fieret. Hæc est origo civitatis, quæ ordinatâ civium multitudine finitur : De CIVIBUS a. hæc vice nobis sermo erit.

Thesis I.

DE Originatione vocis Civis (quam Calepinus in *Lexic.* & Althusius l. 1. *Pol. c. 5. n. 10.* à coeundo dictam volunt, ideò, quod cives ex privata symbiotica transeuntes in unum corpus universitatis coeant,) non multum solliciti, essentiam & naturam ipsam indagabimus. Cum autem vox Civis sit inter ea, quæ multis modis dicuntur, hæc verò, quatenus talia, accuratè definiri nequeant, antè omnia, quot modis aliquis dicatur civis, videndum erit.

II. Civis consideratur vel in genere, vel in specie. Generalis consideratio civium est, quando cives abstractè spectantur, præciso omni respectu ad $\pi\omicron\lambda\iota\tau\epsilon\upsilon\mu\alpha$, cui subsunt : Specialis est, quando cives considero, prout determinato politevmati s. Reipubl. subjacent. Undè patet, frustrâ esse eos, qui civem definiunt, *hominem Politicum, alterius potestati subjectum.* Confundunt enim Remp. cum civitates; civem cum subdito. Nam potestas est ipsum politevma, cuius objectum non est civis ut civis, quippè, quem citrà illam actualem subjectionem juxtâ solam $\sigma\upsilon\beta\iota\omega\sigma\iota\upsilon$ Politicam concipere possum; sed
civis,

civis, ut subditus. Jam autem reperire licet subditos, qui non sint cives, quales sunt incolæ, qui tamen juxta hanc definitionem verè & proprie essent cives, adeòq; essent cives, & non essent cives, quod absurdum.

III. Civis vel est absolutè, vel cum addito talis.

IV. Civem absolutè dictum sic describit Aristoteles *l. 3. Pol. c. 1.* quod sit *socius multitudinis, qui imperij particeps est & suffragiorum.* Quæ descriptio, si cum Aristotele & rei veritate congruere debet, statuendum est (1) Philosophum alibi *l. 4. Pol. c. 4.* ubi agricolas, opifices, mercenarios &c. inter cives refert, non æq; omnes absolutè dictos cives determinare; Haut enim patitur data descriptio civis opifices, mercenarios & id genus reliquos esse cives absolutè dictos, undè eos alibi ex civium numero eximit *l. 7. Pol. c. 9.* (2) Si participatio imperii intelligitur actualis, Philosophum loqui vel de cive, prout is nondum certæ Reipub. speciei est addictus; vel de cive in politia laudabili, maximè democratico: In omnibus enim Rerump. formis, præsertim in Aristocratiâ ius suffragiorum nequaquam omnibus competit, quippè, quod in Ephorum s. optimatum deponitur humeros. Sic apud Romanos depositum erat in certas personas, quæ omnem potestatem in Decem Viros conferebant. Livius *l. 3. Pomponius l. 2. de orig. juris* Apud Judæos LXX. Seniores hoc jure fuerunt instructi *Num. XI, 16.* Apud Venetos residebat penes Conciliū Magnum, quod ex nobilitate colligebatur. Arniseus *l. 2. Relect. Pol. de Rep. c. 4. sect. 2.* Machiavellus *l. 1. disc. c. 50.* Actualis ergo æqualitas civium in suffragiis ferendis penes solum democraticum statum remanet: Sic apud Athenienses toties æqualiter civibus patebat aditus ad generalia comitia, quoties erat democratia, Xenophon *de Rep. Athen.* Undè Theseus coactis in urbem singulis curiis populo in foro consultandi licentiam dedit. Plutarchus *in Theseo.* Et Solon à concionibus ac judiciis plebem nunquam repulit. Idem *in Solone.* Sic populus Romanus, Romulo mortuo, Senatui quidem auctoritatem concessit, eamq; tantam, ut Senatus non solum res ad comitia produceret, inq; curia prius deliberaret, sed etiam decerneret, sic, ut nihil jubere populus posset, cujus Patres non fuissent authores: sibi tamen ius suffragiorum quoad tria summa Majestatis jura, magi-

stratum sc. creationem, legum lationem, & belli inferendi deponendiq; arbitrium, reservavit. Dion. Halicarnassæus l. 6. Ant. Rom. c. 58.

V. Apud Athenienses civis absolute dictus is erat, qui publicorum judiciorum, consiliorum, & magistratum in civitate gerendorum cum reliquis potestatem parem & æqualem habebat. Apud Romanos civis absolute dictus erat homo liber, qui in civitate Romana domicilium, censum, tribum, atq; publicorum honorum adipiscendorum & gerendorum potestatem habebat: ideoq; tria faciebant civem Romanum, domicilii largitio, in tribum descriptio, & honorum petitio. Bodinus l. 1. de Rep. c. 6. Meo judicio, hodie ex arbitrio, more, lege, vel consuetudine cujusq; civitatis civis absolute dictus vel non absolute dictus definiendus & determinandus est.

VI. Absolute dictus civis est talis vel nativitate, vel receptione s. adscriptione. Ille vocatur aliàs originarius, necessarius, & naturalis; hic adsumtus vel receptus.

VII. Civem nativitate vocamus illum, non, qui in civitate nascitur, (si enim locus, in quo aliquis natus est, faceret civem, mercatorum, militum, mendicorum, & reliquorum peregrinantium liberi, quibus forte fortuna in aliqua urbe nasci contingit, etiam poterunt cives ejus urbis nominari, quod absurdum!) sed, qui vel utroq; parente, vel patre saltem aut avo cive natus, postea in album civium refertur, & civilia munia præstat. Unde apparet, reipsa nemine nasci civem, nec nativitatem solam facere civem, sed opus esse ut accedat immatriculatio s. descriptio in album civium, & quæ hanc infertur, praxis civica. Potestatem n. habet liber homo, etsi utroq; parente cive nascitur, aliis vitæ generi sese addicere & in dominium alterius transcribere, cum alioquin tolleretur facultatis moralis exercitium, quod libero homini non potest non competere; Sic potest filius civis alterius civitatis donationem expetere abjurata eâ in qua natus est; potest item aliud vitæ genus exercere quàm civicum, quod fieri non posset, si, protenus ac in lucem editur, civis nasceretur. Accedit cultissimarum Gentium consuetudo: Atheniensium civium filii ætatis anno 20. in numerum civium scribebantur. Pollux lib. 8. Apud Romanos civium filii in tabulas referebantur, cum pri-

mum

num togam virilem sumfissent, quod fiebat ætatis anno 17. Piccartus
in lib. 3. Pol. Arist. c. 1. Quamvis a. de jure civili jus originariæ civi-
tatis quoad munera & honores nemo abjurare queat *l. 4. C. de mun.*
hodiè tamen id de consuetudine generali secus est. Gailius *l. 2. obs. 30.*
n. 7. Quæ consuetudo, quia rationalis est, & summi magistratûs
non contradicentis patientiâ fulcitur, vim habet abrogandi legem.
Conzen *l. 5. Pol. q. 19.* Ungepauc *exerc. Just. 2. q. 8.*

VIII. Quod de originariis civibus diximus, non saltèm ad
legitimos, verum etiam ad spurios sese extendit, nisi illi in sordibus
& vitiis parentum turpiter permanferint. Quæ n. temeritas est,
cum, quem propria virtus decorat, parentum opprobriis dedeco-
rare? quæ amentia, calamitatem matris in damnum imputare ei, qui
in utero est? Quin, pœna proportionaliter sequitur noxam s. cul-
pam, nec constringit nisi suos auctores *l. 26. ff. de pan.* Jam v. culpa
non est ejus, qui nascitur vel ex adulterio, vel ex concubina, sed ejus
qui generat. *Text. F. C. c. nasci distinct. 56.*

IX. Caterùm, circa originarios cives id observandum est,
ut, quò stemma eorum est honoratius, nisi à majorum virtute & par-
ta gloria nequiter desciscant, eò quoque majoribus gaudeant privile-
giis. Sic olim apud Romanos plebis conditio longè humilior habe-
batur, quàm Patritiorum, ceu innuit Martialis *l. 5. Epigr. 16. in*
Gelliam:

Dum Proavos, Atavosque refers, & nomina magna;

Dum Tibi noster eques sordida conditio est:

Dum te posse negas, nisi lato, Gellia, clavo

Nubere; nupsisti, Gellia, cistifero.

Expressius hoc discrimen patritiorum & plebis Romanæ Livius
nobis proponit *lib. 4.* dum ait, legem expressè fuisse sancitam, ne
patritii matrimonia cum plebeiis intrant, quia hinc sanguis patrum
contaminaretur, & jura gentium confunderentur, nec se quisquam,
nec suos nosset. Hujus discriminis vestigium quoddam in civitati-
bus Imperialibus, præsertim Norimbergæ, reperire licet, ubi Patri-
tiorum aliquot videntur genera, quorum alii, qui ad Torneamenta
nunquam sunt admissi, die *Serbeare*; alii, qui à summo Principe no-
bilitatis insignia tenuerunt, & semper admissi sunt, die *Adelsche Ge-*
schlechter dici consueverunt. *Linnaeus l. 6. Jur. Pub. c. 5.*

X. Quoad

X. Quoad receptos cives ; Romani olim servos, quos manumittebant, adsumebant in numerum civium. Hinc Plinius l. 7. *Epist. 32.* inquit: *Quod verò scribis, oblatà occasione proconsulis plurimos manumissos, unicè letor. Cupio n. patriam nostram omnibus quidem rebus augeri, maximè tamen civium numero; id n. oppidis firmissimum ornamentum.* Undè manumissio nihil aliud est, quàm liberatio à potestate Domini. Quamdiu n. quis in servitute est, tamdiu manui, hoc est, potestati subiectus est. Erat a. mos in manumissione, ut Dominus caput aut aliud membrum servi tenens, diceret, **HUNC HOMINEM LIBERUM ESSE VOLO**, & mittebat eum è manu. Cæterùm, tres manumittendi modi solennes maxime erant apud Romanos, vindicta, census & Testamentum, quos Cicero in *Topicis* conjungit, inquit; *Si neq; censu, neq; vindicta, nec testamento liber factus est, non est liber.* **VINDICTA** liberabantur, qui apud Prætorem aut alium magistratum liberabantur virgâ s. festucâ impositâ in caput servi. Hinc Plinius l. 7. *Epist. 16. Spero*, inquit, *immò confido, facile me impetraturum, ut ex itinere desce-deret ad te* (Caestrius Tyro Proconsul, quippè apud quem nonnisi extrâ urbem manumittere poterant. Paulus JCr. l. 17. ff. de manum. vindict.) *Si voles VINDICTA liberare, quos proximè inter amicos manumisisti.* Et Persius *Satyr. 5.*

*Vindictâ postquam meus à prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcumq; voluntas?*

Meus i. e. liber: nam servus non suus, sed Domini est §. 1. *Inst. de his qui sui.* Hinc illa ipsa virgâ s. festuca **VINDICTA** appellata est ex eo, quod servi per eam libertati vindicarentur, quod innuit vetus Scholiastes ad l. c. Persii, *Vindicta*, inquit, *virga est, quâ manumittendi à prætore in capite pulsantur: ideo dicta, quod eum vindicat libertati.* Plutarchus de *sen* Numinis *vindictâ* κάρφος λεπίδων appellat. Ρωμαῖοι δὲ ἕως ἄν τις ἐλευθερίαν ἀφαιρῶντα, κάρφος αὐτοῖς λεπίδων ἐπιβάλλουσι τοῖς σώμασι. Romani, quos liberos emittunt, eorum corpori imponunt tenuem festucam. Originem hujus manumissionis ponit Livius *dec. 1. lib. 2.* his verbis: *Ille primum dicitur vindictâ liberatus. Quidam vindictâ quog; nomen tractum ab illo putant: Vindicatio ipsi nomen fuisse. post illum observatum, ut, qui ita liberati essent, in civitate*

sen

eam accepti viderentur. Quamvis verosimilior sit originatio illa, quâ Grammatici hanc vocem à vindicando derivant. Eum enim *vindicem* vocant, qui servum manumittit, propterea, quod servum libertati vindicat. CENSU liberabantur, qui consentiente vel jubente Domino nomen deferebant in censum. Hinc Ulpianus: *Censu manumittebantur servi, qui lustrati censu Romæ jussu Dominorum inter cives Romanos censum profitebantur.* Cogebantur n. cives Romani censum edere, h. e. modum facultatum, s. quantum haberent in bonis, significare. Nam pro illorum ratione distinguebantur cives distributi in ordines certos ac classes, ex institutione laudabili Servii Tullii qui primus ordinavit censum, Livius *lib. 1.* Dion. Halicarnassæus *lib. 4.* Cæterum, cum agebatur census, nomen, genus, annos, facultates quisque civium jurato edebat, s. profitebatur, pœnâ afficiendus, si fefellisset. Ratio erat, ut sic constaret, non tantum de civium numero; sed quanta etiam manus pro modo militaris ætatis apta bello esset: tum, quantum quisque in sumtus bellorum, gerendæque publicæ rei contribuere posset. Nemini autem nisi civi Romano hunc censum significare licebat. Unde Plinius eum Harpocrati Medico à Trajano Imp. civitatem Romanam impetrârat, dicit, se annos ejus & censum edidisse *lib. 10. Ep. 22.* de quo censu civium Romanorum eruditè plura congessit Sigonius *de jure civ. l. 1. c. 14.* TESTAMENTO denique liberabantur, qui supremam voluntate in testamenti serie à Dominis liberi scribebantur. Quæ omnia latius deducunt Jcti *de manumiss.* Id verò porro notamus, manumissos Romanenses infimum civium gradum, interque ingenuos & servos medium constituisse, nec in suffragiis plurimum potuisse, nisi quod vi & fraude reliquo populo calculos præripuerint, ut meminit Livius *lib. 9.* Hodie hic modus cum servitute antiqua ab usu recessit.

XI. Hodie receptione civis est, qui alibi natus consensu magistratus jurium civitatis particeps sit, præstito prius fidelitatis & obsequii juramento.

XII. Circà receptionem civium cautè observabit magistratus, ne quemvis in numerum civium adsciscat: Sicut enim ex quovis ligno non potest fieri Mercurii statua; ita nec quivis homo vir-

ritibus boni civis exercendis aptus est atq; accomodus. Antiquitus
 quidem, cum nondum justus esset civium numerus, inter cives re-
 ferrebantur spurii quoq; ex servis nati, vel altero parente cive, pe-
 regrini, sed aucto civium numero, ordine hi ipsi rursus expunge-
 bantur. Sic Clysthenes, cum exhaustam civibus urbem Athenien-
 sium vidisset, multos servos, inquilinos, & peregrinos, contrà mo-
 rem Atheniensium, qui invitissimi civitatem donabant, in civium
 numerum cooptavit, omniq; jure honestavit. Pausanias *in Atticis*
 Herodotus *l. 5.* Plutarchus *in Pericle* de quibus servis, si quærat, *an*
jure cives fuerint, annon? pro affirmativa concludimus. Si enim
 Julius Cæsar, qui nullo legitimo, vel successionis, vel electionis titu-
 lo, sed tanquam violentus in vasor Imp. Romanum occupavit, justè
 tamen dicitur imperasse, eò quod ex potestate sibi deinde, licet in-
 justè, concessa imperavit; item, si meretrix, quæ nullo jure se ini-
 riò prostituit, postquam tamen se prostituit & meretrix facta est, ju-
 stè petit mercedem, propterea quod statui meretricio convenien-
 ter facit *l. 4. ff. de condict. ob turpit.* cur non servus, licet injustè fa-
 ctus civis, postquam tamen civis est, justus civis foret? Aeqvitas n.
 in paribus causis paria jura desiderat, & casus, in quibus rationis idé-
 titas militat, jure non censentur esse diversi. Interim magistratui,
 ut delectum civium habeat, svademus, ne urbs repleatur hominibus
 improbis, inutilibus & ad præstanda civilia munera inidoneis.

XIII. Inprimis autem circà hanc materiam quærunto Politici,
An peregrini in numerum civium sint adoptandi? Non desunt, qui
 peregrinis plenarium jus civitatis certà ratione denegant. Schönbor-
 nerus *l. 3. Pol. c. 35.* Tholosanus *l. 4. de Rep. c. 4. n. 17.* Keckermannus
l. 1. Syst. Pol. c. 24. König *p. 1. Theor. Pol. c. 1. n. 198.* Wendelinus *l. 2.*
Pol. c. 17. Alii illimitatè concedere videntur. Bodinus *l. 1. de Rep. c. 6.*
Casus l. 5. Spher. civ. c. 3. Patritius *l. 3. de Rep. tit. 2.* Machiavellus
l. 1. de Rep. c. 26. Pro utraq; parte, non desunt, quæ militent, argu-
 menta. Pro negante quidem, quod in contrarium niti soleant di-
 versarum nationum mores, unde ampla emergit seditionum mate-
 ria. Nihil enim svavius homini, quam ab alio dissentire: in quibus
 dissensionibus & animorum alienationibus originarii cives ab obre-
 pitiis peregrinis sæpè vincuntur & expelluntur. *Exempla huic*
rei

rei adfert Aristoteles *l. 5. Pol. c. 3.* Troezeniis cohabitarunt Achivi
in civitate Sybari, qui numero & virtute superiores facti exegere
tandem Sybari Trezenios, illi ad Thuriis progressi eosdem suis sedi-
bus remove conati sunt, sed, quia Thuriis inferiores erant, ab iis-
dem exacti sunt. Diodor. Siculus *lib. 12.* Idem accidit Byanthiis,
Anchissæis, Zancleis, Apollonianithis. Recentiora exempla legi
possunt apud Arniseum *l. 2. c. 3.* Et, quid mirum, dissentire inter se
diversæ nationis homines? cum testis sit Aristoteles, etiam unius
nationis civium diversa esse studia, quando urbs, quam inhabitant,
vel flumine aliquo dividitur, vel ex parte montosa est, ex parte pla-
na. *Quemadmodum, inquit l. c. quando acies ducitur, & agmen pro-
ceedit, cum venitur ad parvam aliquam fossulam, aut ad rivum, statim
ordo distrahitur & viciatur: sic propter tantillam loci diversitatem discor-
dant inter se homines.* Monstrat id exemplis Clazomenarum, Colo-
phonis & Athenarum. Clazomenas, urbem Joniæ celebrem, mo-
tibus laborasse scribit perpetuis, parte unâ, quam Chytream appel-
labant, cum altera parte, quæ parva erat in insula, ponte Chytreo com-
missâ. Colophon & Notium urbs una flumine solum Haleso inter-
labente divisa, tamen, propter hoc unicum fluminis divortium, ma-
ximis laboravit dissidiis. Athenis inter eos, qui Pyræum incole-
bant, i. e. maritimos & nauticos homines, & inter eos, qui Astu. i. e.
nobiles, perpetuè erant rixæ. Quin testatur Plutarchus *in Solone*
Athenis triplicem fuisse dissimilitudinem ingeniorum pro triplici
loci ratione, Montanos fuisse democraticos: qui in plano, Oligar-
chicos: maris adcolas, fere medios. Et quis nescit, Romæ perpe-
tuos fuisse motus inter Trans- & Cis- Tiberanos? Nonne Parisiis
Sequanæ, Basileæ Rheni, Brunswigæ Occari divortium, animorum
quoque facit divortium? Hinc facile apparet, quantum sit
meruendum dissidium inter diversæ nationis homines, quod dis-
sidium fax & tuba esse poterit motuum ac turbarum civilium. Ac-
cedit, quod peregrini, præterquam quod indigenis invisi ac suspecti
sunt, fidem videantur mercedi magis expositam habere, quam ii,
qui spes suas omnes intrâ terminos Reip. claudunt, qui in sinu pa-
triæ educati, fidei tesseram à parentibus majoribusq; acceperunt, &
in cives affectû unâ olim cum lacte atq; idiomate materno haustum

adhuc alunt. Peregrini autem quia non hauserunt spiritum in ea civitate aut Rep. cui agglomerantur, neque igniculos illis natura indidit, quibus ad amandam Rempublicam inflammantur, quos eadem natura in patriam alit, verum tacite cogitant illud Comici: mihi neque feritur hic, neque metitur, me sublato ignescat sane Respublica. & celum terrae misceatur. Denique accedit, quod florentissimae olim gentes peregrinos in civium consortium vel plane non, vel aegre adsumserint. Spartani nunquam peregrinos receperunt. Xenophon de Rep. Spart. Athenienses ad civitatem peregrino communicandam 600. civium vota requisiverunt. Demosthenes cont. Eubulid. Contra pro affirmante sententia militat, quod inhumanum sit, usu urbis prohibere peregrinos, ut loquitur Cicero l. 3. off. Etiam, qui adoptantur, filii sunt: cur ergo cives non fierent, quos alibi nasci fors voluit? Commodè huc transferri potest Socratis dictum, qui optimum frumentum non semper esse dixit, quod in charissimo pulcherrimoque agro nascitur, sed quod commodissime nutrit: optimus ergo civis erit, qui vivit optimè, & qui se vivendo civem facit. Accedit, quod primum & maximum rerum Romanarum incrementum fuerit, quod Reges ab initio quosvis externos susceperunt, illisque ullo sine natalium aut conditionis discrimine jura civitatis communicarunt. Tholosanus l. c. c. 4. n. 19. Alia exempla congestit Libenthal exerc. Pol. 5. qv. 3. qui videri potest. Meo ergo iudicio, exteri omnino & possunt, & debent recipi in civitatem, non tamen indifferenter omnes, sed, habito delectu, ii, qui sunt bonae nationis, ac Reip. prodesse possunt. Ubi tamen observabit magistratus, 1. ut peregrinos fidelitatis iuramentum deponere cogat, (ne injurati quidvis tentent,) & imperium, quod constitutum est, subire, & quae alia ad vitandas seditiones sunt necessaria 2. ut quovis modo illis occasionem nova moliendi, aut praesentem Reip. statum turbandi praecipiat. 3. ut caveat, ne eos absque gravi causa incolis praeferrat, & in partem sollicitudinis summæ advocet, tum, quia statum Reip. non exactè noverunt: tum, quia fides eorum non est satis cognita, adeoque ad minimum praesumitur esse venalis: tum, quod, si exteri praeserantur indigenis, exinde nova discordia civilis orietur, cum & indigenae aegre ferant, se exteris postputari, & exteri hæc

præ-

latione tumefacti facile presentem Reip. statum ferre graventur, ac parere nesciant. Quod tamen eodum non est extendendum, ac si peregrini indiscriminatim sint arcendi à rebus majoribus. Sic ne eò quod se contemni sentiant, facile hostilia moliri & Remp. turbare possunt: sed id agendum, tum, ut pauci evehantur, ne numerum indigenarum vel exæquent, vel exsuperent; tum, ut non nisi ii evehantur, quorum fides & probitas jam antè in minoribus satis explorata est.

XIV. Civem cooptatum alii distinguunt in plenum, & non-plenum, s. semiplenum. *Illum* vocant, qui jus & privilegium civitatis plenum obtinet: *hunc*, qui jus civitatis non ex toto, sed ex parte tantum obtinet. Verum, cum civis semiplenus, quod ipsa vox monstrat, non sit simpliciter, & perfectus, sed saltem secundum quid & imperfectus civis, dicimus, hanc divisionem esse adalterinam, & potius esse distinctionem vocabuli æquivoci in sua æquivocata, quam divisionem generis in species. Nos alio modo progredimur, sic

XV. Cum addito civis, est talis vel cum addito analogiæ, s. quoad nudum nomen: vel eum addito imperfectionis, s. quoad particularia civitatis jura.

XVI. Analogicè, impropriè, & nominetenus dictum civem dispefcimus in honorarium & hospitem.

XVII. Civis honorarius est, cui honoris ergò jus civitatis saltè tribuitur, sic ut propterea, nec ulli imperio, nec ullis muneribus civilibus necessariò teneatur. Ita Alexandro M. Corinthii; Genti Pelopidarum, rex Persarum; Evagoræ Cypri, Dionysio Siciliae, Antigono ac Demetrio Asiae regibus, Athenienses; hodiè Regi Galliae Helvetii & Veneti jus civitatis suæ dederunt. Tales cives honorarios in hodierno Imp. Romano dari censent nonnulli, nempe eos, qui quoad necessariam onerum contributionem & omnimodam subjectionem à corpore Imperii sunt avulsi, Imperii tamen majestate non spretà. Quibus accensentur à nonnullis Helvetii, quos olim armis virisque, mox nominis memorià claros fuisse, author est Tacitus *l. 17. Annal.* postea v. à Julio Cæsare Imperio sunt subiecti Cæsaris *l. 1. de bell. Gall.* tandem crudeli præfectorum insolentià pressi, iis

expulsis, ad libertatem provocârunt. Cromerus *l. 12. de Orig. & reb. gest. Polon.* Münsterus in *Cosmograph. l. 5. de Germ. c. 55.* interim tamen Imperii Romani majestatem sic reverentur, ut ab Imp. Ferdinando libertatis acceptæ beneficium sibi confirmari poposcerint, si fides adhibenda est Bodino *l. 1. de Rep. c. 9.* Quod tamen non arguit aliquam superioritatis recognitionem, ut nonnulli arbitrantur. Nam qui Majestatem Imperii comiter observant, non statim id faciunt in signum subjectionis, nec tuam inde majestatem deperdunt. Undè Helvetiis ex hoc capite non est deneganda Majestas. Nec n. subditi sunt Imperii, nec membra. Non Imperator vel status placita eorum corrigere, aut de nullitatibus recognoscere possunt. Non servant constitutiones, sessionem nullam in comitiis habent; nec citantur, nec contribuunt. Undè ne umbra quidem superioritatis Cæsari apparet reservata: sed hoc obiter.

XVIII. Civis hospitalis, s. inquilinus est, qui aliundè advenit, citrà voluntatē domicilii constituendi, & hospitio, vel publico, vel privato, pro pretio, vel ex tessera hospitalitatis exceptus ad tempus foro, nundinis & commerciorum jure utitur in civitate, ut sunt studiosi, nobiles, milites, mercatores, opifices &c. qui nundinis interesse solent. Hoc jus hospitii ex jure gentium commune est omnibus, etiã peregrinis: Undè Veteres jura hospitii mutua in signum & pignus amicitiae, datâ tessera hospitali, coluisse, testis est Gellius *l. 5. c. 13.* Ana. cuilibet mercatori, v. g. Turcæ, Saraceno &c. commerciorum causâ ad quamvis civitatem liber patere aditus & possit & debeat, ex usu & conditione cujuslibet Reip. est dijudicandum. Meo judicio, civitates negotiationibus deditæ hoc iisdem vix denegare possunt, cum non parum adferant augmenti adjumentiq; Rebuspb. Undè potius eos hospitiis excipiendos, & ut jus æquâ lance tam peregrinis, quàm civibus administretur, curandum esse statuo: quo nomine Francofurtum mirè commendatur ab Henrico Steph. in *Encom. Nundinar. Francofurtens. f. 9.* Interim repeto hic, quod in *Methodo Politicâ l. 1. c. 4. §. 71.* ex Bodino monui, expedire civitati, ut notum sit, quot sint indigenæ, quot hospites vel inquilini, ad pleraq; præcavenda, quæ aliis nationibus fuerunt infausta. Nam si numerus advenarum hospitem excedat numerum

merum civium, & advenæ civibus officere in aliquo possint, ob
odium vel mores diversos, convenit exhaurire hoc onus à Rep. emi-
gratione.

XIX. Cum addito imperfectionis civis est, qui non omniū,
sed nonnullorum civitatis jurium est particeps. Quæ participatio
oritur vel ex cohabitatione. Unde *συνοικιστὴς* s. incolæ: vel ex fœde-
re s. pacto, undè confœderati.

XX. Incolæ est, qui quod urbem incolit, partiali civitatis
jure utitur. Tales fuisse Aricinos apud Romanos, docet Livius *l. 2.*
His enim, cum ab Hetruscis ex Aricia ejecti Romam inermes defe-
rebantur, datus ibi est ad habitandum locus, quem deinde Tuscum
vicum appellârunt. Ipsos v. non usos fuisse omnibus civitatis juribus,
nec *πλιττομα* possedisse, nec participes Reip. nec ad publicas deli-
berationes admissos fuisse legitur. Ejusmodi incolæ Ebraei fuerunt
in Aegypto, ubi habitandi tantum jus acceperant, s. jus hospitandi
Gen. XLVII, 4. 5. sed potestatem munerum gerendorum, & re-
liqva jura civitatis non habebant *Exod. I, 9. 10.* Tales apud Judæos
fuerunt profelyti ex gentibus procreati, qui, quod ab idolorum
cultu ad Dei cultum traducti erant, & circumcisi, licebat illis Syna-
gogis interesse, & pascha cum veris Hebraeis manducare *Ex. XII, 48.*
De incolis autè sequentia observatu digna notamus 1. incolas teneri
ad subeunda onera civilia, quia à Rep. lucrum sentiunt 2. incolatum
in Rebuspub. benè constitutis nimis diu tolerandum non esse, sed ur-
gendos advenas, ut jus civitatis redimant. Quia enim communia
cum reliquis civibus sentiunt commoda, communia etiam debent
portare onera: Quod tamen arbitrio prudentis judicis, omnes cir-
cumstantias loci & temporis benè pensitantis committendum cen-
semus 3. incolam liberè suo juri renunciare, & domicilium aliò trans-
ferre posse 4. incolam teneri ad consuetudinem loci, quem incolit,
distriçtè observandam 5. incolam posse collectari à magistratu etiam
pro iis bonis, quæ in alieno territorio sita habet, si publica utilitas
& necessitas id efflagitet, vel consuetudine, statuto aut privilegio
loci id receptum sit: non tamen ab incolis nisi ex communi com-
puto & taxa moderata esse exigendas collectas. 6. posse aliquem esse
unius loci civem, alterius incolam: & rursus, in alio territorio bona
poss.

possidere, licet ibi sedem domicilii collocatam non habeat. Civis autem proprie dictus duarum civitatum aliquis esse nequit, nisi illæ civitates communi capite ac fœdere copulatæ sint.

XXI. Quæritur; *An Judæi in urbe sint tolerandi?* Non desunt, qui simpliciter hoc negent. Wesenbecius in *paratitl. C. de Jud. & celicol. n. 4.* Limnæus in *J. P. l. 3. c. 2. n. 13.* Pro qua sententia præ cæteris id quoque facere videtur, quod Judæi in primis eo nomine celebres sunt, quod immoderato sænore, mira quâdam praxi populum Christianum hirudinis instar ad sanguinem usque exsugunt. De quo eorum studio eleganter ita scribit Forstnerus *ad lib. 6. annal. Taciti.* *Ista gens, sc. Judæorum, post immane occisi servatoris Jesu Christi piaculum, irâ Numinis omni exsuta dignitate, & quò cæteris mortalibus ostentui esset, suis ejecta sedibus vaga atque egens, quâ lucri fraudiumque tutò exercendarum spes duxit, omnibus se terris dispersa effudit, perque omnes urbes prompta dolis, pecuniæque vias omnes callens fœneratur: Itâ juxta plebs primoresque evertuntur fortunis, circumveniuntur atque obruuntur sænore. Principes illis ac spongias utuntur, & postquam satis biberunt, exprimunt madidos &c.* Contrâ non desunt, qui sub certis limitationibus quæsitum affirmant. Vasquius *illustr. controv. c. 8. n. 12.* Bodinus *l. 3. de Rep. c. 7.* Reinkingius *l. 2. de R. S. & E. cl. 2. c. 3. n. 13. & seqq.* Schönbornerus *l. 3. Pol. c. 35.* Azorius *Moral. l. 8. c. 22.* Wendelinus *l. 2. Doct. Pol. c. 17. §. 3.* Timplerus *l. 1. Pol. c. 15. qv. 14.* Libenthal *exerc. Colleg. Pol. 5. q. 14.* Nos sequentibus conclusionibus totam hanc rem decidimus. 1. In Imperio Romano non quivis magistratus potestatem habet recipiendi Judæos, quia novissimo jure jus recipiendi Judæos cæpit esse de regalibus summi principis. Tanquam regale singulare videmus id concessum Electoribus per Constitutionem Carolinam *A. B. c. 9.* Quod tamen postea ad omnes Principes & status, & alios jura regalia immediatè ab Imperatore recognoscentes, etiam ad eos, quibus id specialiter indultum, translatum est, ut patet ex Reformat. *Ordinat. Polit. August. de anno 1548. sub tit. Von Juden und ihrem Wucher.* Ubi hæc verba leguntur: *Sezen / ordnen / und wollen wir / das niemand hinsüro Juden auffzunehmen / oder zu halten gestattet werden soll / dann den jensigen / die von uns und dem H. Reich Regalia haben / oder insonderheit der selben privilegirt*

girt sind. Quin aliis sub poenâ expressè interdictum legimus in Or-
 dinat. Polit. Francfurt. *sub. tit. Von Juden und ihrem Wucher / his*
verbis: Da aber jemand daüber. Juden auffnehmen würde / so sollen doch
dieselbe an keinem Ort Sicherheit noch Beleid haben / darneben von uns
ernstliches Einsehens dargegen vorgenommen und abgeschaffet werden.
 2. Judæi non sunt planè repudiandi à civitatibus & conversatione
 Christianorum. Admittit eos jus divinum, qvòd exhibet promif-
 sionem conversionis eorum *Rom. XI, 25. 26.* non ergò occasio illius
 præcidenda erit. Admittit eos Jus civile *l. 14. C. de Jud. Scelicola*
 & jus Canonicum *c. 9. vers. null. extr.* Accedit, qvòd civitates Chri-
 stianorum opulentiores reddant, & qvòd aditu prohibiti inimicis
 Christianorum contra Christianos fidelem operam locare queant,
 cujus exemplum ex Camerario profert Wendelinus *l. c. 3.* Non
 tamen indistinctè & illimitatè Judæi recipiendi sunt, sed magistra-
 tus durissimis legibus eos coercebit. 1. ut pacificè vivant, *l. 6. C. de pa-*
gan. 2. ne Christianos illicitis mediis exhauriant, qvòd solet fieri
 immoderatis usuris. Undè in Reform. Ord. Pol. August. *de anno*
1530. sub. tit. cit. jubentur sich des Wuchers / und verbottener wucher-
 licher Käuffe / (qvales sunt coëmptiones rerum furtivarum, qvas si
 furtivas fuisse ignorarunt, sine refusione pretii & omnis lucri resti-
 tuere: si a. sciverunt, insuper magistratui ad arbitrariam poenam te-
 nentur per dict. Ord. Pol. Francfurt. *de anno 1577. tit. 20.*) enthalten /
 und mit zimlicher Handhierung und Handarbeit ernehren. Qvam vis u-
 suræ legitimæ illis non sint interdictæ, sed potius concessæ per *d.*
Ord. Pol. l. c. 3. ut à Christianis discreto vestitu utantur, qvæ discrimi-
 natio per Ordin. Polit. *de anno 1530. tit. Von der Juden Kleidung/*
fit clavo s. annulo flavo, qvem supra vestem gerunt. 4. ne officiiis
 publicis præficiantur. 5. ne novas Synagogas inconsulto magistratu
 exstruant, veteres tamen ruinam minantes fulcire possunt. 6. ne ma-
 trimonia cum Christianis ineant 7. ne blasphemias in Christû eructent
 8. ne sibi peculiarem & propriam regiminis formam, aut jürisdictio-
 nem ullam usurpent. 9. ne Judæum, transire ad Christianos cupien-
 tem ullo pacto retineant. Et qvæ hujus generis plura sunt.

XXII. Confœderatus est, qvi vi pacti jus civitatis ex parte
 obtinet. Hos cives Aristoteles *l. 3. Pol. c. 1.* vocat τὰς ἀπὸ συμβόλων

C

2014

κοινωνήσας. Ubi symbola non sunt tesserae, ut nonnulli interpp. putant, sed συνθήκη s. pacta, ut vertit Suidas in *Lexico*. Respicit a. Aristoteles ad morem veterem. Olim enim civitates & gentes pacta commerciorum causâ facere solebant, quibus cavebatur, tum, ne cives earum civitatum se invicem læderent, tum, ut si quam injuriam vel damnum unius civitatis civis à cive alterius civitatis accepisset, posset illum eo loco jure judicioq; persequi. Quæ judicia Græcis dicebantur συμβολικά, item, διὰ συμβόλων. Talia pacta hodiè sunt inter Anglos & Hispanos, quorum Hispanorum in Anglia litigantium advocatus à Rege constitutus quondam fuit celeberrimus ille JCrus Albericus Gentilis. Ejusmodi quoq; pacta sunt inter urbes Hanseaticas, sic ut qui in una ex Hansæ civitatibus civis nominatur, in reliquis etiam ratione fœderis concivis nominari possit & soleat. De quo fœdere legi potest Petrus Bertius in *Germaniâ*. Excluduntur autem ab hisce confœderatis populi simpliciter amici, qui sibi nihil ex singulari præstant pacto, & inter quos commune saltem valet jus Gentium, ut nempe liceat in amicorum fines ire, in urbibus commorari, in amicorum negotiari finibus &c.

XXIII. Quid & quotuplex civis sit, dictum est, nunc, quoddam boni civis sit opus s. officium, inquirendum erit. Aristoteles l. 3. Pol. c. 4. eleganter hoc declarat simili à nautis ducto: *Nauta*, inquit, & cives multum inter se sunt similes, quia utriq; rem quandam certam atq; opus inter se habent. Nautarum opus quoddam commune est, nempe navigatio; finis est, ut commodè provehatur navis eò quò tendebat. Sic civium simul sumtorum opus & officium est civiliter vivere, eò fini ut salva conservetur Respb. statusq; ejus. Sicut nautæ pro varia officiorum distinctione varia ad finem operantur, aliud gubernator, aliud poreta, aliud remex, aliud, qui sentinam exhaurit: Sic etiam cives in diversos ordines distincti diversimodè operantur, qui omnes tamen ad idem, quisq; pro se, conspirant, nimirum, ad salutem Reipb. Officium ergò civium generale est, conservare imperando parendove pro suo quisq; munere & pro forma Reip. Rempb. salvam. In specie aliud est officium civis imperantis, aliud parentis: illius; posse ita imperare, ut status Reip. salvus maneat: hujus, ita parere posse.

XXIV.

XXIV. *Habitus, secundum quem civis bonus opus suum præstat, est Virtus ejus, de quâ quæritur; An eadem sit cum virtute viri boni?* Nos sic 1. Virtus viri & civis boni non est eadem formaliter. Viri boni virtus perfecta est & eadem numero in omni Reipb. constans ex prudentiâ & virtutibus moralibus simul sumtis. At boni civis virtus pro diversa Reipb. alia atq; alia esse debet. Boni civis virtus enim consistit in conservatione Reip. cum ergò variæ sint Reipb. species, inde non difficile est colligere, variam quoq; & pro diversitate Reipb. diversam esse debere boni civis virtutem. Datur Respb. recta, & adulterina, s. exerrans, quam alio loco l. 3. Pol. c. 7. l. 4. c. 2. vocat *πικρὴν ἄστυ*. Non autem est bonus civis in Reipb. exerrante s. declinante, qui virtutibus boni civis in Reipb. recta instructus est: Evenire potest, ut malus homo civis boni virtutem habeat, si quærat suæ Reipb. salutem, præsertim in Reipb. exerrante. Deinde, utriusq; & rectæ & exerrantis Reip. aliquot dantur species, in quarum una qui optimus civis est, in altera potest esse pessimus. Quin, civium in eadem civitate magna est dissimilitudo: ergò non potest esse eadem virtus. Sicut n. in saltationibus præfulcoris perfectior est virtus, quàm parasitæ s. assistentis: ita civis nobilioris & inferioris virtus diversa conspicitur. Boni autem viri virtus una eademq; semper est. 2. Viri absolutè boni & optimi civis in optima Reip. forma constituti eadem est virtus, quia utriusq; idem est finis, nempe, honestè agere, & quidem, quam maximè.

XXV. Civis, quamdiu officium suum ritè præstat, juribus ac privilegiis civitatis ut fruatur, dignus est. Privilegia a civium determinare nostrum non est, definienda ea esse putamus ex cuiusq; civitatis arbitrio, more, lege & consuetudine. Quamprimum a officium suum negligit, & statui Reipb. minus convenienter vivit, privilegiis suis exui, insuper in exsilium agi, & ignominiâ notari potest. Exules a. sc. perpetui & deportati desinunt esse in numero legitimorum civium, quod de relegatis ad tempus non procedit: ignominiâ notati penitus desinunt esse cives, quia arcentur à muneribus publicis & dignitatibus, in quarum participatione essentialis nota civium consistit.

XXVI. De civibus singularim consideratis, hæctenus. Cives
C 2 autem

autem ejusdem professionis s. vitæ generis confociati faciunt collegium, sic dictum vel à colligendo, ut vult Varro *l. 2. de Lat. ling.* ut collegium sit quasi collectio, s. coacervatio plurium personarum, censente Althusio *l. 1. Pol. c. 3. n. 4.* vel à colligando, ceu vult Isidorus, ut sit qs. colligatio & confociatio plurium personarum ejusdem conditionis. Vel, quod verosimillimum est, à con & lege, quia collegæ iisdem legibus vivunt.

XXVII. Collegiorum usus est antiquissimus. Judæos ut præteream, quorum varia collegia recenset Sigonius *l. 5. de Rep. Hebr.* Populum Romanum in certas tribus, curias, classes, centurias & collegia distributum fuisse quis ignorat? Inprimis celebris est triplex illa distinctio in ordinem senatorium, equestrem & plebejum, quorum unusquisq; sua habebat collegia. Senatorii ordinis viri consilio, auctoritate & dignitate excelebant, qui erant conscripti, vel allecti & adscripti in senatum, vel pedarii in priorum sententias discedentes. Equestris ordinis erant nobiles & patricii, equum Reip. alentes & censum Reip. præstantes. Plebei ex plebe vel urbanâ, vel rusticâ erant. De quibus præter Rosinum fufius Sigonius *de antiq. Jur. civ. Rom. Alex. ab Alexan. l. 1. gen. dier. c. 29. Conf. Aristoteles l. 4. Pol. c. 4. & l. 7. c. 9.*

XXVIII. Collegium a. nullum absolvitur, nisi ad minimum tribus personis, quod probatur tum auctoritate juris *l. 85. ff. de verb. sign. tum ratione; quia, si duos saltem poneremus collegas, ortis discordiis, nemo erit, qui velut arbiter dissidentibus interveniat, ac discordias dirimat.*

XXIX. Jus constituendi collegium non residet penes privatum quemcumq; sed solummodo penes supremum magistratum. Quis n. ignorat, per privatorum coitiones arbitrarias excitari facile seditiones posse, & adversus Remp. consilia agitari? Unde nec ob causam religionis collegia, inconsulto summo magistratu, formanda esse puto, ne turbis excitandis & alendis medium occasione præbeatur. Quâ ratione Athenienses Alcibiadem damnarunt, quod sacra collegia privatim tractasset. *Aspergebatur n. infamiâ, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium, idq; non ad religionem, sed ad conspirationem pertinere existimabatur,*
inquit

inquit Cornelius Nepos *in Alcibiad.* Conferatur Plutarchus *in eod.* & Diodor. Siculus *l. 13.* Optimè svadet Schönbornerus *l. 2. Pol. c. 9.* ne princeps s. magistratus ullum collegium à subditis institui permittat, cui ipse non præsit suà autoritate per personam aliquam à seipso delegatam. Ab eodem a. summo magistratu dissolvi potest collegium, si gravis causa adsit.

XXX. Ne verò per *ἀταξίαν* & inordinationem disrumpatur Societas collegialis, necesse est dari primos & secundos in collegio: non nisi inter hos *πρώτος* s. ordo datur. Primus veteribus primicerius (sicut reliqui ordine secundicerius &c.) dicebatur, propterea, quod in tabulis cereis, quibus inscribebantur collegiarum nomina, primus esset scriptus. Alio nomine dicitur Præses, moderator vel princeps collegii, *Βύσις* oder *Studen. meister* / qui communi collegiarum consensu electus & potestate in rerum ad collegium pertinentium administratione instructus est, adeoque in collegas singulatim consideratos jus coercitionis habet, iisque superior est, collectim a. consideratis s. ipso collegio est inferior, ejusque placitis stare tenetur.

XXXI. Quomodo a. in specie cives sint per collegia sua distribuendi, & quid in his collegiis observandum, alii fusius pertractant. Pertinent hæc omnia ad materiam de SUBDITIS, quia in collegiis istis cives non considerantur præcisè ut cives, sed prout subjacent imperio magistratus, penes quem jus est & constituendi & confirmandi collegia. Videri potest Methodus nostra Politica *l. 2. c. 8.* Hoc addimus; plura & diversa collegia facere corpus, & hinc denique nasci universitatem.

De Civibus generaliter hæc dicta sunt: in specie agere de civibus hujus vel illius regni, hujus vel illius provinciæ, hujus vel illius Academiæ, hujus vel illius urbis, est alius loci.

A D D I M U S.

I.

SI quis profunde ebrius projecto in ternam poculo saluti Principis libare recusset, non statim dicendus est, *lassisse Majestatem Principis.*

II.

Qui novit crimen aliquod committi, & prohibere potest, cum teneatur, nec prohibet, is ipse delinquere dicitur. Ut a. aliquis obligetur ad pœnam, præter scientiam requiritur facultas prohibendi.

T A N T U M !

Quid multis Hikki? laudes, quas ille *Poëta* Taubman-
Dat PRUSSIIS, imple: sic mihi magnus eris. nus.
Mundities, vis Ingenij, Facunda venustas,
Spiritus alta minans; PROPRIA PRUSSIACIS.
A. Tscherningius P. P.

Ad Eruditissimum,
DN. JOHANNEM HIKKIUM,
Politioris literaturæ studiosissimum,
Amicum.

Dum Te civis habet, me *Præside*, gratulor Hikki:
PRUSSIUS, aternis quem *Regia Prussia* fastis
Inscribet, civem plaudet sibi *sanguine junctum*:
Plaudet STROBANDUS, *Patria decus atq; columna,*
Rostochii quod Te civem civilia tractans
Muni a declares, de cive serendo loquelas:
THAMNITIUS tanto plaudet de cive, *suarum*
Compos curarum, tacito quas pectore volvit:
Inprimis, quem cum Tui, PATER Optimus, urget,
Gaudebit, cum Te Musarum castra secutum,
Nec Veneri, aut Baccho, aut vacue litasse Vacuna
Quem modò proponis, civis pleno ore docebit.
Excute porrò bonum civem, bonus ipse Polita,
Nec dubito, Hikkiaden quin laudet Patria civem.
l. mqs

PRÆSES.

Quæ sit forma boni Civis, de ponte *Cathedra*
Differis, ut dignus verba disertâ facis.
Fac quodcumq; doces, magnamq; merebere laudem,
Qui *Patriæ Civis* commodus esse cupis.

Samuel Birth, Pruss.
Te

TE trahet fervor studii virentis,
Impiger, necltes Patria salutem;
Ceu luem vita Dionaa tantum

Candide amice.

Tolle nunc gressus velut ex Chimara
Marcidos, mentemq; tuam catervis
Dede virtutum, Jove sis probante
Musica proles.

Friederich Franck / S.C.

ET tu Castalidum decus Sororum
Jam famæ tibi gloriam parabis,
Augmentum tibi laudis hinc parabis
Et virtutis & Eruditionis:
Tantum macle tua virente fama,
Néve absiste dehinc litare sacris
Phoebi, tum hanc operam probabit omnis,
Et dignum poterunt tibi venustæ
Musæ tum dare præmium laboris.

Johannes Banfwind/Elb.

Ein Sinn der Weisheit liebt ist jederzeit beflissen
Das was ihm nützen kan / mit allem Ernst zu wissen /
Er schonet keiner Müß' auch keiner Arbeit nicht
Ist guter Hoffnung voll vnd bester Zuversicht
Durch vagesparen Fleiß die Ehre zuerwerben
Die nimmermehr vergehn / die nimmermehr kan sterben
In dieser Zuversicht lebt Er vergnügt hin
Was Ihm die Tugend giebt / behelt er zum Gewinn
Ein solcher edler Geist ist billig zuerheben
Weil Er nach Wissenschaft vnd Tugend nur zu streben
Ihm eifrig vorgeseht. Drum bist du lobens werth
D vielgeliebter Freund / dieweil dein Sinn begehret
Der wahren Weisheit Krafft je mehr vnd mehr zu wissen
In diesem was er weiß lest er sich nicht beschließen

Er

Er gehet weiter fort. Jetzt mache er vns bekand
 Was recht ein Bürger sey / vnd dessen werther Stand.
 Wol dir geliebter Freund ! Du wirst hiedurch erwerben
 Ein immerwährend Lob / daß nicht stirbe wenn wir sterben/
 Laß hinfort deinen Sinn nur bloß nach Klugheit gehn
 So daß du dermaleins den Bürgern für kanst stehn.
 Mich dünckt ich sehe schon/ wie dich vmb deine Gaben
 Vnd kluge Wissenschaft gang Ehoren Lieb wird haben
 Fahr fort ! erlange drauff / den jetzt gewünschten port !
 Der immer weiter geht/ kombe immer weiter fort.

Georg. Döpner L. L. Stud.

W dem du werther Freund von Bürgern disputiren
 Vnd derer Eigenschafft vns klärllich auß wilt führen/
 So wünsch' ich dir Glück / vnd setze diesem zu
 Gott gebe künfftig dir bey Bürgern gute Ruh!

Martinus Döpner L. L. Stud.

<p>I.</p> <p>Göblich bistu nun bestessen
 Werther Freund bey junger Zeit
 Nach zuforschen und zu wissen
 Mit Verstand-geschicktem Streit
 (Nebent andern Kunst-belieben)
 was von Bürgern wird geschriebe.</p> <p>2. Was vor Art dort bey den Alten/
 Vnd was heute Bürger sind ;
 Wie sich die ser muß verhalten
 Wenn er Bürger- recht gewinnt/
 Wem es nicht/ vnd wems gebühret
 Was vor Freyheit dem gehöret.</p> | <p>3. Fahre fort dergleichen Sachen
 Durch den nie-besparten Fleiß
 Ferner dir zu nutz zu machen /
 Auffdaß du auff solche Weiß
 Jenen Wunsch und Vater-Wissen
 Noast mit grossem Ruhm erfüllen ;</p> <p>4. Dieses dein belobe Beginnen
 Daß du jet so segest fort
 Wird (wils Gott) schon Frucht ge-
 winnen/
 Wann du jenen Vater-Orth
 Nach gewünschten Reise-schließen
 Kunst-geschwängert wirst begrüßen.</p> |
|--|---|

Mit Glückwünschendem Gemütthe schrieb
 dieses seinem hochwerthen Freunde

Casparus Bernd von Friedenberga

inquit Cornelius Nepos in Alcibiad. Confer
& Diodor. Siculus l. 13. Optimè svadet Schö
ne princeps s. magistratus ullum collegium a
tat, cui ipse non præsit suâ autoritate per pe
delegatam. Ab eodem a. summo magistra
gium, si gravis causa adsit.

XXX. Ne verò per *ἀναξίαν* & inordi
societas collegialis, necesse est dari primos &
non n. nisi inter hos *πρῶτοι* s. ordo datur. Pi
cereus (sicut reliqui ordine secundicereus &
reâ, qvòd in tabulis cereis, qvibus inscribere
mina, primus esset scriptus. Alio nomine
tor vel princeps collegii, *Βύσις* oder *Βύδης*
collegiarum consensu electus & potestate in ri
tinentium administratione instructus est, ad
tim consideratos jus coërcitionis habet, iisq;
a. consideratis s. ipso collegio est inferior, ejus

XXXI. Qvomodo a. in specie cives
sribuendi, & qv id in his collegiis observan
ctant. Pertinent hæc omnia ad materiam de
collegiis istis cives non considerantur præci
subjacent imperio magistratus, penes qvem
& confirmandi collegia. Videri potest M
l. 2. c. 8. Hoc addimus; plura & diversa col
hinc deniq; enasci universitatem.

De Civibus generaliter hæc dicta sunt o
vibus hujus vel illius regni, hujus vel illius pri
Academix, hujus vel illius urbis, est aliud loc

ADDIMUS.

I.

SI quis profunde ebrius projecto in terram poc
recuset, non statim dicendus est, *λαβῆσαι* Majes

II.

Qui novit crimen aliquod commisit, & pro
tur, nec prohibet, is ipse delinquere dicitur. Ut a
nam, præter scientiam requiritur facultas prob

TANTUM!

is in eod.
Pol. c. 9.
i permit
a seipso
est colle

umpatur
collegio:
is primi
propte
rum no
modera
omuni
ium per
singula
colleclim
tenetur.
a sua di
s pertra
, qvia in
ed prout
situendi
Politica
orpus, &
ere de ci
vel illius

pis libare

im tenea
ur ad pæ

